

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Josephine Karlović

**KRATKOMETRAŽNI ANIMIRANI FILM ZA DJECU MLAĐE ŠKOLSKE DOBI I
EKOLOŠKI ODGOJ
DIPLOMSKI RAD**

Slavonski Brod, 2019.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA
FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI U OSIJEKU
DISLOCIRANI STUDIJ U SLAVONSKOME BRODU

Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni učiteljski studij

**KRATKOMETRAŽNI ANIMIRANI FILM ZA DJECU MLAĐE ŠKOLSKE DOBI I
EKOLOŠKI ODGOJ
DIPLOMSKI RAD**

Predmet: Ekološki odgoj

Mentor: prof. dr. sc. Irella Bogut

Sumentor: doc. dr. art. Marko Šošić

Student: Josephine Karlović

Matični broj: 2584

Modul: A

Slavonski Brod, 2019.

Zahvaljujem svojoj mentorici prof. dr. sc. Irelli Bogut i sumentoru doc. dr. art. Marku Šošiću na pruženoj pomoći i korisnim savjetima. Zahvaljujem svojoj obitelji na nesebičnoj podršci, pomoći i strpljenju tijekom cijeloga školovanja.

SAŽETAK

U ovome radu se govori o animiranom filmu kao dijelu medijske kulture i sredstvu prenošenja poruka (posebice onih ekoloških) i ekološkog odgoja kao potrebi i zadaći učitelja da ga integrira u sve odgojno-obrazovne procese. Svrha filmske naobrazbe je pomoći učeniku razviti humanistički svjetonazor po kojem će spontano postajati kritička, samokritička, stvaralački usklađena ličnost, korisna sebi, svojoj zajednici i svijetu u kojem živi. Ekološki odgoj također uključuje iste sadržaje. Diplomski rad se sastoji od dva dijela. Prvi dio je teorijski okvir o animiranome filmu i metodici nastave filma, te ulozi učitelja u ekološkom odgoju. Drugi dio rada je praktični rad s učenicima drugoga razreda osnovne škole. Učenici podijeljeni u skupine sudjeluju u radionici u kojoj uče kako nastaje animirani film, uče o problemima okoliša i snimaju vlastiti animirani film (GIF) na temu iz ekologije.

Ključne riječi: animirani film, ekološki odgoj, GIF

SUMMARY

This graduate thesis discusses animated film as a part of media culture and a mean of messages' transmission (especially ecological) and ecological education as the teacher's need and task to integrate it into all upbringing&educational processes. The purpose of film education is to help pupils (students) develop a humanistic world view by which they will spontaneously become critical, self-critical, creatively aligned personalities, useful to themselves, to their community and to the world in which they live. Ecological education also includes the same contents. The graduate thesis consists of two parts. The first part is the theoretical framework about animated film and its teaching methodology and the role of teacher in ecological education. The second part of the thesis is practical work with pupils of the second grade of elementary school. Pupils divided into groups participate in a workshop where they learn how to create an animated film, learn about environmental issues and record their own short animated film (using GIF - *Graphic Interchange Format*) on ecology topics.

Keywords: animated film, ecological education, GIF

SADRŽAJ

SAŽETAK.....	II
SADRŽAJ.....	IV
1. UVOD.....	1
2. ŠTO JE FILM?.....	2
3. ANIMIRANI FILM I NJEGOVE SPECIFIČNOSTI.....	3
3.1. Dijete i razumijevanje filma	4
3.2. Karakteristike djece u prvom razdoblju (7, 8 i 9 godina).....	5
4. SVRHA, CILJ I ZADAĆE NASTAVE FILMA.....	6
4.1. Svrha i cilj nastave filma	7
4. 2. Zadaće nastave filma	7
5. METODIKA NASTAVE FILMA.....	8
5.1. Pristupi nastavi filma	9
6. EKOLOŠKI ODGOJ, EKOLOGIJA I ODRŽIVI RAZVOJ	11
6.1. Pojam i odrednice ekološkog odgoja djece	12
6.2. Odgoj i obrazovanje djece o održivom razvoju i ekologiji	13
6.3. Integriranje odgoja i obrazovanja za okoliš i održivi razvoj u odgojno-obrazovni proces.....	17
6.4. Temeljna načela škole u odgoju i obrazovanju za okoliš i održivi razvoj.....	18
6.5. Uloga odgojitelja/učitelja u ekološkom obrazovanju	19
7. ŠTO JE GIF?	20
7.1. GIF animacija	20
7.2. Stop-animacija	21
8. RADIONICA - KRATKOMETRAŽNI ANIMIRANI FILM (GIF) I EKOLOŠKI ODGOJ.....	22
8.1. Produkt radionice.....	24
ZAKLJUČAK.....	26
LITERATURA	27
PRILOZI	29

1. UVOD

Industrijalizacija i pojava novih tehnologija doprinijeli su kvaliteti života, no kao rezultat ovakvoga ponašanja zaboravljeno je mišljenje o prirodi, okolišu u kojem živimo. Zbog užurbanog načina življenja priroda je počela pokazivati svoju osjetljivost, ali i okrutnost. Pojedinci su s vremenom počeli uviđati ovaj sve veći problem te su kao protumjere odlučili osnivati razne udruge i organizacije za zaštitu našega planeta. U tom kontekstu svijest o važnosti zaštite okoliša došla je i do škola čime je započet proces uvođenja sadržaja o ekologiji već u ranoj dobi djece. Kako bi ovaj pothvat bio moguć, važno je naglasiti i potrebu za kompetentnim odgojno-obrazovnim djelatnicima koji će uspješno prenositi potrebna znanja na učenike i postupno razvijati svijest o očuvanju okoliša. Govoreći u odgojno-obrazovnom kontekstu, ekološke sadržaje implementiraju učitelji u nastavne predmete. Najčešće tada govorimo o predmetu Priroda i društvo za niže razrede osnovne škole te u višim razredima iz Biologije, Kemije, Geografije i Fizike, premda bi se ekološki sadržaji trebali provoditi u svim predmetima. Kurikulum građanskog odgoja i obrazovanja propisuje sedam strukturnih dimenzija: *pravnu, odnosno ljudskopravnu, političku, društvenu, kulturnu, gospodarsku i ekološku*. Navedena područja povezuju s osposobljavanjem građana za aktivno sudjelovanje u građanskoj, političkoj, socijalnoj, gospodarskoj, pravnoj i kulturnoj sferi života (Agencija za odgoj i obrazovanje, 2012.).

Kao jedna od suvremenih odgojno-obrazovnih metoda je i korištenje audiovizualnih sredstava koja uključuju i animirane filmove. Animirani filmovi su zastupljeni u nastavnom predmetu Hrvatskoga jezika, u području medijske kulture. Unatoč potrebi za educiranjem novih generacija učitelja o ekološkom odgoju ne pridonosi se stvaranju novih didaktičkih materijala koje bi učitelji mogli koristiti kao poticaje u nastavi i na taj način razvijati ekološku svijest i kritičko razmišljanje kod učenika. Zbog prethodno navedenoga, cilj ovoga rada je snimanjem kratkometražnog animiranog filma na temu iz ekologije u nižim razredima osnovne škole doprinijeti obogaćivanju sadržaja iz područja ekološkog odgoja i medijske kulture (Hrvatski jezik) te unaprjeđivanja odgojno-obrazovne prakse.

2. ŠTO JE FILM?

Možemo reći da je u današnjem društvu film samo jedno od sredstava priopćavanja tj. komuniciranja s gledateljima. Vizualni mediji se temelje na filmu odnosno fotografiji kao svom početku, nakon čega dolaze televizija, video, DVD, CD, ono što danas nazivamo multimedija i likovnoj opremi kada se govori o vizualnim komunikacijama (Mikić, 2001.). Pojam filma se u literaturi različito definira.

Film (engl. film – tanka kožica, opna, membrana, koprena, maglica, tanak sloj) elastična je, prozirna, bezbojna i perforirana podloga obično od triacetata celuloze ili poliestera na kojoj je nanjena fotografska, na svjetlo osjetljiva emulzija, odnosno željezni oksid koji služi za snimanje zvuka. Moguće je također reći da je to filmski uradak nastao snimanjem na filmsku vrpcu i koji se kasnije projicira kinoprojektorom (Mikić, 2001: 25).

Film je vrlo složeno područje koje je istovremeno osobno doživljajni i društveni fenomen, kulturni i gospodarski, elitni i publicističan, zahtjevan i zabavan. Gledatelj shvaća odnosno dekodira poruku koju šalje redatelj ovisno od ideološke, psihološke i socijalne razine na kojoj se nalazi (Mikić, 2001.). Film jest i industrija, umjetnost, politika, tehnika. Kada govorimo o filmu kao industriji zabave možemo se reći da gledatelju pruža opuštanje, odmak od svakodnevnice (Mikić, 2001: 15). Često se spominje činjenica da je film sinteza niza umjetnosti (likovne, fotografije, književnosti, kazališta, glazbe). Dakle, film uzima elemente drugih umjetnosti i iz toga stvara novu cjelinu.

Louis Lumiere bio je uvjeren da će film biti stavljen u službu istraživača i pedagoga i postati dragocjenom pomoćiu istraživačkom radu, znanstvenim eksperimentima i učenju (Majcen, 2001: 12).

3. ANIMIRANI FILM I NJEGOVE SPECIFIČNOSTI

Budući da se u ovome radu govori o kratkometražnom animiranom filmu, bitno je naglasiti trajanje samoga filma. *Igrane filmove razlikujemo s obzirom na duljinu i dijelimo ih na kratkometražne (do 30 minuta trajanje), srednjemetražne (do 60 minuta trajanja) i dugometražne (trajanja preko jednoga sata)* (Mikić, 2001: 111).

Jedini uvjet da film nazovemo animiranim jeste da je snimljen kvadrat po kvadrat. Animirati se može sve što smo u stanju pokretati ispod ili ispred kamere snimajući kvadrat po kvadrat. To može biti crtež, kutija šibica, lutka, kolaž papira ili tkanine, kamen u prirodi, automobil na cesti, čovjek... Kad animiramo predmet, mi ga pokrećemo pred kamerom kao gotov objekt; kad animiramo crtež (liniju), nemamo stvaran objekt koji možemo pokretati, pa moramo stvarati i objekt i pokret. Rezultat je crtani film (vrsta animiranog filma)(Dovniković – Bordo, 1996: 2). Animacija (lat. animare = oživjeti, zadahnuti životom) je stvaranje iluzije pokreta, nastajanje živoga iz neživoga. *Animirani film je zajednički naziv za brojne vrste filmova (crtane, lutkarske, kolažne i sl.) koji nastaju uzastopnim snimanjem pojedinačnih sličica (tehnika snimanja sličica po sličicu), a koje kasnije bivaju oživljene tehnikom filmske projekcije*(Mikić, 2001: 111).

Animacija je tehnika kojom nastaju animirani filmovi. Kako bi se snimila jedna sekunda animiranoga filma potrebno je stvoriti 24 crteža. Animirani film može biti crtežni, kolažni, predmetni i računalni. Ovisno o različitim tehnikama koje se rabe pri realizaciji govorimo o crtanim, kolažnim, lutkarskim, o filmovima s predmetima, filmovima koji nastaju tehnikom piksilacije (animacija ljudske figure, čovjeka), o animiranim filmovima koji nastaju izravnim crtanjem ili nekim drugim intervencijama na filmsku vrpcu, bez uporabe filmske kamere, o filmovima računalne animacije i drugima. U animiranim filmovima nalazimo i likovne sastavnice, primjerice u crtanom filmu: liniju, boju, plohu, volumen, kao i filmske: kadar, plan, kut snimanja, pokret kamere, zvuk, montažu i zato neki govore o animiranom filmu kao kombinaciji likovne i filmske umjetnosti, kao o nekom graničnom području (Mikić, 2001:111).

3.1. Dijete i razumijevanje filma

Djetetu se filmska animacija nameće već u kolijevci. Djeca u ranoj dobi s radošću prate animirane televizijske reklame i vrlo brzo prigrle crtić na televiziji. Može se reći da animirani film preuzima ulogu usmene predaje, ulogu bakine ili djedove priče. Međutim, crtiću se ne vesele samo najmlađi nego i populacija između prve i sto prve godine starosti. Ono što mlađe oduševljava na početku 21. stoljeća – kao i u vrijeme Mickeya, Paje i Plutona – uza sve mijene u vremenu i medijima, ne prelazi diznijevske dimenzije. Uvođenjem filmske kulture u obavezne nastavne programe naša je škola dobila povoljniju priliku da učenika od najranije dobi privikava na komunikaciju s filmom koji nije samo zabava (Težak, 2002.).

Danas film ima kulturnu, estetsku, idejnu i odgojnu ulogu, ali unatoč tomu još uvijek nema odgovarajuće mjesto u obrazovanju mladih. To je velika šteta za sve učitelje jer je neizrecivo mnogo mogućnosti koje nam film pruža i koje samo treba prepoznati te zatim iskoristiti.

Znatno više pozornosti je posvećeno glazbenoj i likovnoj kulturi nego medijskoj što nije logično s obzirom na činjenicu da su film i televizijski program najprisutniji u dječjem slobodnom vremenu. Djeca tek povremeno u školi stječu filmsko gledalačko iskustvo, a odgoj za film je vrlo važan. Zbog svega navedenoga pred učiteljima je velika odgovornost i zadaća da sa sigurnošću djecu uče pravilnom odnosu i vrednovanju filma još od najranijih dana stjecanja njihovih prvih gledateljskih iskustava. Djeca vole film i on im pruža mogućnost istraživanja i upoznavanja svijeta odraslih u koji tako željno žele zaviriti, a to im još nije dozvoljeno. U filmu dijete može pronaći tražene odgovore, pokazuje pregršt novih i neproživljenih situacija – dijete zna da bi se moglo zateći u takvoj situaciji pa promatra kako će netko drugi reagirati i riješiti problem. Dijete gleda i uči neke od mogućih ishoda situacije, preispituje se i razmišlja kako bi ono postupilo na mjestu junaka. Nije najbolje rješenje stjecati iskustvo ne izlazeći iz sigurnosti vlastitoga doma, ali u mladim danima djeca na ovaj način lako zadovolje svoju znatiželju čekajući razdoblje u životu kada će to sve moći provjeriti i ispitati. Također, dijete može štošta naučiti onekoju stranoj zemlji, kulturi, ljudima, običajima, upoznati teorije, ideje, pokrete, religije, legende, ... Film nudi djetetu obilje emocija, razvija empatiju i bolje razumijevanje postupaka drugih ljudi. Djeci je uvijek bliža slikovitost od apstrakcije i gledajući film intenzivno doživljavaju njegovu poruku. Gledanjem filmova dijete nesvjesno razvija i određene misaone sposobnosti kao što su percepcija ili opažanje, koncentracija i vizualna memorija. Razvija i ostale oblike mišljenja: apstrakciju, indukciju, dedukciju, analizu i sintezu. Oblikuje im se mašta i širi spektar emocija.

Film utječe na oblikovanje ukusa te odgojnih i etičkih osobina svake, a posebno mlade osobe. Upravo zato se za film treba odgajati kao i za bilo koju drugu umjetnost. Dijete treba voditi principom usmjeravanja, a ne zabrane (Mikić, 2001: 208-209).

Da bi odgajatelji i učitelji djeci mogli pomoći u tumačenju filma, morali bi prvo dobro poznavati njihov intelektualno-emocionalni razvoj i razvoj recepcijskih mogućnosti.

U suvremenoj pedagogiji se odgoj uzima kao važan činitelj razvoja. Razvoj djeteta se dijeli u tri osnovne faze: rano djetinjstvo, predškolska i školska dob gdje svaka nosi određene karakteristike.

U središtu zanimanja za potrebe ovoga rada nalazi se školska dob djeteta. *Djeca starosti od 7 do 9 godina razumiju vrlo jednostavno filmove i zanimaju ih zgode koje film priča. Sadržaj filma primaju kao istinu, ali on ne utječe na njihov stvarni život. Najveći interes poklanjaju bajkovitim pričama. Doživljaj filma upotpunjuju crtanjem, modeliranjem, obnovom prizora kroz igru* (Mikić, 2001: 210).

Težak (2002.) dijeli dobne stupnjeve školske djece na: prvo razdoblje (7, 8 i 9 godina), drugo (10, 11 i 12 godina), treće (13, 14, 15 godina) i četvrto razdoblje (16, 17 i 18 godina).

3.2. Karakteristike djece u prvom razdoblju (7, 8 i 9 godina)

Opći duševni razvoj: spoznaja je orijentirana na predmetni svijet (konkretno), praznine u predodžbama mora popuniti mašta. Interesira ih sve što je efektno, dinamično. Važna je estetska primljivost i stvaralačka sposobnost. Dijete se igra sa svijetom. Njegovi estetski pokušaji izražavaju se u igri. Razvija se ukus i kritički osjećaj. Dijete voli najprije bajke, zatim *ono što se dogodilo* i napokon akciju. Prima sve što mu se pokazuje.

Razumijevanje filmskoga jezika: Lako razumije samo oblikom i sadržajem vrlo jednostavne filmove. Montaža ne smije biti komplicirana.

Estetsko vrednovanje filma: Filmski doživljaji se izražavaju u crtežima i u modeliranju, u igrama koje obnavljaju zgode iz filmova

Razumsko prilagođavanje filmu: Dijete se, prije svega, zanima za zgodu koju film priča (najprije bajke, zatim akcijski događaji). Sadržaj filma prima kao istinu, bez kritičnosti. Filmski doživljaj ostane igra – bez utjecaja na stvarni život. Složeniji događaj ne razumije, doživljava ga parcijalno.

Metode i mogućnosti prakse: Pokušaj obnove onoga što je dijete vidjelo,; slobodno izražavanje crtanjem i modeliranjem. Obnova prozora iz filma koje su djeca vidjela – pomoću igara. Igre s filmskim aparaturama koje je dijete samo sastavilo. Na kraju ove dobi možemo početi s

pitanjima o filmovima – usputno, za vrijeme obuke u razredu. Prikazivanje filmova primjerenih dobi učenika (bajke, životinjske zgrade itd.).

4. SVRHA, CILJ I ZADAĆE NASTAVE FILMA

Ideju o odgoju za medije UNESCO je sa svojom stručnom grupom 1976. godine oblikovao u *model za masovni odgoj za medije, koji bi mlade podučio kritičkom prihvaćanju medijskih sadržaja*. Dvanaest godina kasnije u Njemačkoj je 19 zemalja prihvatilo deklaraciju kojom se ističe *značenje odgoja koji će mlade ljude pripremiti na odgovorno građanstvo i koji će povećati kritičku svijest medijskih korisnika* (Blažević, N., 2012: 481- 482).

Pred kraj prošloga stoljeća, položaj odgoja za medije u mnogim se državama svijeta bitno poboljšao, premda su ga samo rijetke države uključile u školski program. Među državama postoje razlike čak i u imenovanju odgoja za medije. U Kanadi, Australiji i Sjedinjenim Američkim Državama prvenstveno je u uporabi termin *medijska pismenost (medialiteracy)*, u Velikoj Britaniji *odgoj za medije (mediaeducation)*, u Njemačkoj *medijska kompetencija*, u Nizozemskoj *audiovizualni odgoj* itd.

Medijski odgoj se provodi samo u okviru nastave hrvatskoga jezika u osnovnim školama od prvoga do osmoga razreda. U osnovnim školama, naglasak medijske kulture je na filmskom odgoju i obrazovanju. Od prvog do četvrtog razreda osnovne škole, medijska kultura ima zadatak upoznati djecu s dječjim i animiranim filmovima i dječjim televizijskim emisijama. Ovako postavljena medijska kultura prilično se razlikuje od suvremenog koncepta medijskog odgoja, koji je ipak nešto širi u teorijskom i praktičnom smislu. To je koncept koji pokušava omogućiti djeci, roditeljima i nastavnicima da odgovore na agresivnu ulogu koju mediji imaju danas u životu djece i obitelji. Ipak, postoje naznake kako hrvatski obrazovni sustav ide u vrlo dobrom smjeru kada je riječ o medijskom odgoju (Erjavec, K., Zgrabljčić, N., *Odgoj za medije u školama u svijetu 2000*: 95).

4.1. Svrha i cilj nastave filma

Ne možemo odrediti svrhu predmeta bez poznavanja same biti predmeta. *U biti je predmeta koji smo nazvali metodika nastave filma odnos među dvjema veoma složenim pojavama u veoma složenom svijetu, tj. odnos između filma i čovjeka* (Težak, 2002: 13).

Težak pobliže određuje svrhu filmske nastave i zbog složenosti ju dijeli na četiri cilja:

1. osposobljavanje učenika za svjesno, sigurno i kritičko primanje poruka s ekrana
2. razvijanje estetske osjetljivosti i sposobnosti učenika za otkrivanje umjetničkih vrijednosti filmova namijenjenih prikazivanju na filmskom, televizijskom ili kojem drugom ekranu
3. razvijanje umne i imaginacijske sposobnosti učenika, aktiviranje stvaralačke mašte
4. stjecanjem filmske naobrazbe pomoći učeniku razviti humanistički svjetonazor po kojem će spontano postajati kritička, samokritička, stvaralačko usklađena ličnost, korisna sebi, svojoj zajednici i svijetu u kojem živi.

U najnaprednijim se školama prvi cilj proširuje s namjerama da se učenik osposobljava za odašiljanje poruke video uređajem i projektorom ponajprije u školskim kino-klubovima, ali djelomice i u redovnoj nastavi.

Prosječnom gledatelju treba omogućiti da i sam sigurnije utvrđuje značajke i vrijednosti filmskoga i ili televizijskoga djela. Opća filmska naobrazba osposobljuje široko gledateljstvo za čitanje, ali i vlastito vrednovanje trenutnih publicističkih ocjena i kritika aktualnog audiovizualnog stvaralaštva.

4. 2. Zadaće nastave filma

Prema *Nastavnom programu za osnovnu i srednju školu*, zadaće nastavnog područja medijska kultura su:

- a. osposobljavanje za komunikaciju s medijima: kazalištem, filmom, radijem, tiskom, stripom, računalom;
- b. primanje (receptija) kazališne predstave, filma, radijske i televizijske emisije;
- c. osposobljavanje za vrjednovanje radijskih i televizijskih emisija te filmskih ostvarenja (Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa (2006.), *Nastavni plan i program za osnovnu školu*).

5. METODIKA NASTAVE FILMA

Nastavi filma može se pristupiti na više načina. Pojam *pristup* najbolje možemo definirati kao put do pojedinačnih filmskih spoznaja. Polazišna točka u nastavi filma može biti razgovor o filmu uopće, o autoru, glumcima ili o temi, čitanje književnog predloška (ulomka romana, scenarija, knjige snimanja), filmske kritike, gledanje ulomka,... Mogući su raznovrsni metodički pristupi filmu. Budući da je riječ o nastavi kojoj su u temeljima filmološke i pedagoške discipline, opširnije će se objasniti filmološki pristupi.

U Nastavnom planu i programu za osnovnu školu (2006.) propisane su teme, ključni pojmovi i razine obrazovnih postignuća koji se odnose na nastavu filma u sklopu medijske kulture. Sve teme i ključni pojmovi uključuju odabir filmova primjerenih uzrastu učenika pojedinoga razreda.

1. RAZRED

Animirani film – lutkarski film, crtani film – primanje kratkih lutkarskih i crtanih filmova sadržajno primjerenih djeci;

2. RAZRED

Filmska priča – filmska priča, slijed događaja, lik u filmu – uočiti i odrediti slijed događaja u filmu, ispričati filmsku priču kratkoga crtanaog filma, razlikovati glavne i sporedne likove;

3. RAZRED

Dječji film – dječji film, glumac – razlikovati igrani film za djecu od animiranoga filma, ispričati filmsku priču;

4. RAZRED

Dokumentarni film – dokumentarni film (ekološkoga sadržaja, zavičajna tematika) – uočiti osnovna obilježja dokumentarnoga filma

Usporedba filma s književnim djelom – knjiga, film – primati nekoliko dječjih filmova nastalih na književnome predlošku, iskazivati vlastiti doživljaj književnoga djela i filma, uočiti sličnosti i razlike između filma i književnoga djela prema kojemu je snimljen. U nastavi filma primjenjujemo općepoznata didaktička načela, ali i posebna koja se odnose na filmske osobitosti. Jedno od temeljnih metodičkih načela u nastavi filma je cjelovitost. To znači da film promatramo kao cjelinu, ali ga u nastavi raščlanjujemo da bismo shvatili njegovu složenost ne narušavajući cjelovitost i ne ugrožavajući razumijevanje njegove priče (Bjedov, 2006.).

5.1. Pristupi nastavi filma

Metodički pristup filmu označuje zajedničko promatranje udjela svih pojedinačnih znanstvenih disciplina koje sudjeluju u ostvarivanju nastavnoga procesa (Bežen, Ante, 2005. Metodički pristup književnosti i medijskoj kulturi u drugom, trećem i četvrtom razredu osnovne škole).

a. Filmsko-didaktički pristup

Ovdje se filmu pristupa s didaktičkim ciljevima: stjecanje filmskog znanja, poučavanje o filmskom mediju i filmskoj umjetnosti (bit, izraz, specifičnosti, strukture vrste, vrednovanje,...). Spoznajom se stječe filmska kultura kojom se učenik osposobljava za recepciju estetskih vrijednosti filmova i za kritički odnos prema porukama ekrana.

b. Filmsko-povijesni pristup

Film se izučava kronološkim slijedom: prvi počeci, nijemi film, zvučni film, suvremeni film (npr. interpretacija filma Cirkus Charlija Chaplina).

c. Filmsko-proizvodni pristup

Stvaranjem filma također upoznajemo filmski medij. Taj pristup je najzastupljeniji u kino-klubovima, i filmskim radionicama, ali je preporučljiv i za povremeno povezivanje s redovitom nastavom (o čemu će se više pisati u praktičnom dijelu rada).

d. Filmsko-odgojni pristup

Kod filmsko-odgojnog pristupa prednost se daje odgojnim zadacima: utjecaji na volju i etičku svijest učenika (ja i drugi, pojedinac i društvo, sloboda i odgovornost, odnosi među spolovima, ekologija, rad, ljubav, vjera, domovina itd.).

e. Filmsko-obrazovni pristup

Određena pozornost se daje obrazovnim zadacima drugih nastavnih područja (književnost, zemljopis, povijest, prirodoslovlje, glazba, umjetnost, likovne umjetnosti).

f. Filmsko-književni pristup

Bit nastave filma je da učenik spozna medij filma i knjige, filmsku i književnu umjetnost. Budući da je filmskih izražajnih sredstava, sadržajnih i strukturnih sastavnica puno i ne mogu se obuhvatiti u jednom nastavnom procesu, interpretacija filma se usmjerava na najbitnije, najvažnije i najkarakterističnije elemente (npr. fabula ili likovi). Kod usporedbe filma i knjige moguća je usporedba na vrstovnoj (književna i filmska – drama, komedija, bajka, poema, esej), tematskoj (ljubav, rat, društvena nepravda, samoća, pustolovina) ili kojoj drugoj razini.

g. Filmsko-likovni pristup

Neki filmovi su nastali pod utjecajem slikarstva, govore o slikarstvu ili imaju istaknuta likovna rješenja (svjetlo-sjena, kompozicija kadra, boja) da je moguća usporedba likovnih i filmskih obilježja. Preporuča se da ovakvu nastavu održava nastavnik s likovnom naobrazbom ili nastavnik hrvatskoga jezika uz pomoć nastavnika likovne kulture.

h. Filmsko-glazbeni pristup

Ovakvom pristupu pogoduju filmovi u kojima je glazba važna sastavnica. Također se pretpostavlja dobra glazbena naobrazba nastavnika ili pomoć glazbenog stručnjaka.

i. Filmsko-lingvistički pristup

U filmu se mogu proučavati govorne karakteristike likova (ili kraja). To je moguće i u nijemim filmovima: naslov, tekstovi među kadrovima (dijalozi, komentari, obavijesti o mjestu i vremenu) i u zvučnim filmovima: zagrebački crtani filmovi.

j. Filmsko-kazališni pristup

Potrebno je uskladiti vrijeme gledanja drame i filma. U rijetkim situacijama kada je to moguće možemo usporediti film i kazališnu predstavu (npr. Breza, Svoga tijela gospodar, Kiklop, Glembajevi).

6. EKOLOŠKI ODGOJ, EKOLOGIJA I ODRŽIVI RAZVOJ

Danas se svijet i okoliš svakodnevno susreću s brojnim ekološkim problemima i izazovima modernog svijeta, a također brojne su i ekološke krize koje su uzrokovane prekomjernim iskorištavanjem prirodnih resursa, posebice neobnovljivih; energija se prekomjerno troši u svim aspektima, broj stanovnika na Zemljinoj površini raste, što vodi ka problemima poput nedovoljnih količina hrane i u konačnici većem zagađivanju prirode. Povećanje broja industrijskih postrojenja diljem svijeta i problema koji nastaju kao posljedica toga te troškovi saniranja tih problema sve su veći i traže potrebu za prevencijom istih, u čemu trebaju sudjelovati svi stanovnici bez obzira na dob. Iz tih razloga, djeca se od najranije dobi trebaju educirati o stanju okoliša i promjenama na koje oni mogu utjecati, bez obzira na to kako male bile.

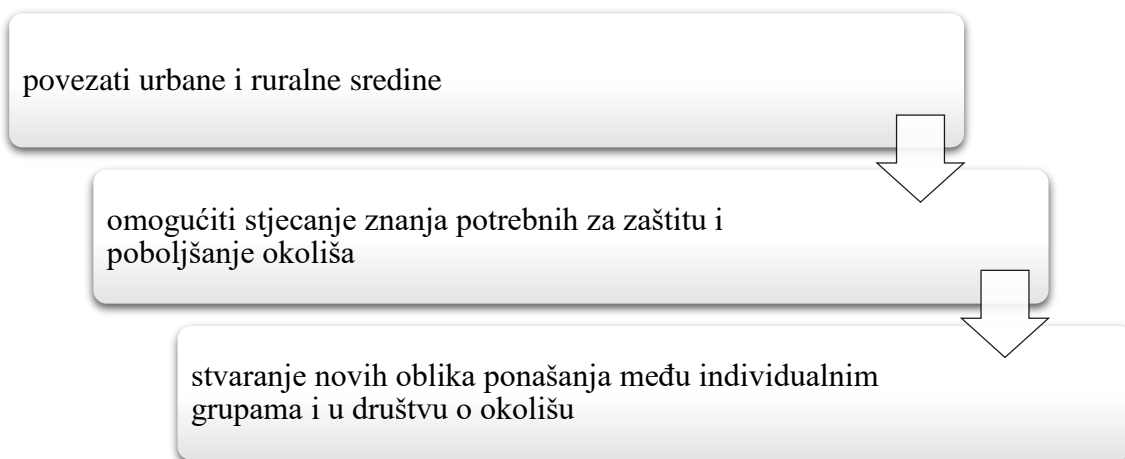
Suvremena se ekologija bavi pitanjima okoliša, što obuhvaća i socijalne i ekonomske dimenzije u različitim stupnjevima, dajući konceptu bogatiji skup značajki od onog koji mu je namijenjen u povijesnim korijenima. Specifične vrste ljudskih veza, odnosa i interakcija također su područje djelovanja ekologije. Uobičajeni svjetonazor omogućava svakom čovjeku da se sve promatra u mehanizmima i funkcijama, ali na taj način ne može se riješiti ekološki problem. Sustav obrazovanja ne nudi rješenje za ovu vrstu neznanja i u današnjoj urbaniziranoj kulturi koja je orijentirana prema potrebi za konzumiranjem nejasno je kako buduće generacije odgojiti s takvom vrstom osjećaja za prirodu (Jukić, 2011:270).

Ekologija uči prvenstveno da je svijet kompleksan, da ne postoje jednostavna rješenja i da postoji dio nepredvidivih činjenica. Tzv. ekološka ravnoteža jest slika koja proizlazi iz cijelog lanca katastrofa, a ono što je opasno ili nije opasno, dobro ili loše, ne može se bezuvjetno odrediti, nego se moraju opisati uvjeti pod kojima se nešto procjenjuje. Ekološko razmišljanje zabranjuje svaki dogmatizam, podjelu na prijatelja i neprijatelja i prisiljava da ljudi točnije sagledaju i intenzivnije promisle, te da budu temeljitiji i širi pri istraživanju i postavljanju pitanja vezana za okoliš (Scholz, 1996:334).

6.1. Pojam i odrednice ekološkog odgoja djece

Ekološko obrazovanje podrazumijeva obrazovanje novog senzibiliteta, profila novog aktivnog građanina i na taj način izlazi iz okvira ekologije i dotiče se globalnih dilema čovječanstva kao što su: ljudska prava, mir, ravnopravnost, pravednost i društveni razvoj. Cilj ekološkog odgoja je dotaći se socijalnih i zdravstvenih problema te ga je bitno povezati sa zdravstvenim odgojem, odgojem za mir, prevencijom protiv sociopatoloških manifestacija: zlostavljanjem, ovisnošću, poremećajima u ponašanju i kriminalitetom, a sve to usmjereno je ka primarnom cilju – razvoju empatije, solidarnosti, socijalne i ekološke odgovornosti, zrelosti i autonomije, kompetencije, sposobnosti samooblikovanja i jačanja ličnosti (Tufekčić, 2012:94).

Slika 1: Korijeni ekološke edukacije

Izvor: Herceg, N. (2013) *Okoliš i održivi razvoj*. Zagreb: Synopsis

Ekološki odgoj je stjecanje suvremenih znanja, vještina, navika i stavova o ekološkim osobitostima, procesima i zakonima u životnoj sredini, upoznavanje o djelovanju čovjeka na životnu sredinu u različitim fazama i dimenzijama, razumijevanju suvremenih težnji i mogućnostima nauke, tehnologije, društvenih nauka i umjetnosti za cjelovitu zaštitu i unapređivanje životne sredine, kao i navikavanje na ispravan odnos prema objektima u prirodi, kulturnim vrijednostima, radom stvorenim vrijednostima, posebno prema sveukupnim međuljudskim odnosima. Ekološki odgoj i obrazovanje podrazumijevaju stvaranje pravilnog odnosa čovjeka naspram okoline koja ga okružuje. Neki autori zastupaju mišljenje da je ekološki odgoj puno uži pojam, odnosno da ekološko obrazovanje daje samo temeljna znanja o interakciji između žive i nežive komponente prostora te da je to u užem smislu „odgoj za zaštitu prirode“, a u širem smislu „odgoj za zaštitu okoliša“ (Jukić, 2011:271).

Lipovac (2017) navodi kako s ciljem razvitka održivog društva i održive ljudske zajednice, djecu u prvim godinama života treba pripremati za aktivne članove održivog društva, za što je nužno i permanentno održivo preoblikovanje, tim više što ranu dob odlikuje nagli razvoj socijalnih i emocionalnih kapaciteta koji trebaju pripremiti i osposobiti djecu u smjeru samouvjerenosti, povjerljivosti, empatije, intelektualne radoznalosti, sposobnosti ovladavanja jezikom i drugim komunikacijskim vještinama. To konkretno znači očekivanje razvoja sljedećih sposobnosti kod djece:

- iskustvo, upravljanje i očitovanje cijelog spektra pozitivnih i negativnih emocija,
- razvitak bliskih i zadovoljavajućih odnosa s drugom djecom i odraslima te
- aktivno istraživanje svojeg okoliša i učenje.

6.2. Odgoj i obrazovanje djece o održivom razvoju i ekologiji

Održivi razvoj može se definirati kao sprečavanje narušavanja prosječnog životnog standarda za buduće generacije, koji se ne može postići sve dok se siromaštvo izravno ne napadne, jer siromaštvo i degradacija okoliša idu jedno uz drugo. Održivi razvoj je razvoj koji zadovoljava potrebe sadašnjice, a istodobno ne ugrožava mogućnost budućih generacija da zadovolje svoje potrebe. Unatoč svemu tome, znanstveni i politički konsenzus o značenju pojma „održivi razvoj“ ne postoji (Drljača, 2012:23).

Ekološki odgoj i održivi razvoj ne odnose se samo na ekološko obrazovanje kao dio biologijskog obrazovanja, već se u tom pojmu podrazumijeva odgoj za zaštitu okoliša koji je integralna cjelina koju čine prirodna i, djelatnošću čovjeka, izgrađena okolina sa svim njenim pojavnim oblicima, koje valja shvatiti, planirati i izgrađivati kao sastavni dio ukupnog razvoja, obuhvaćajući prirodna, socijalna, društveno-politička, kulturna i druga gledišta (De Zan, 1993:271).

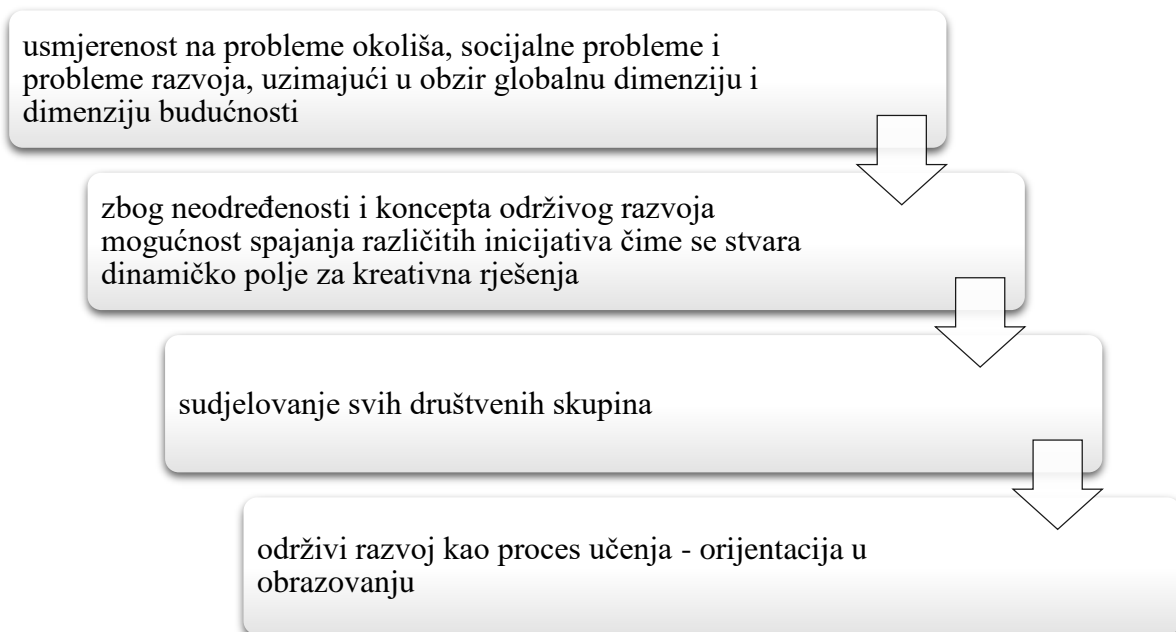
Kada se govori o zagađenju okoliša i uzrocima istih, svi se mogu složiti oko toga da dijete samo po sebi ni na koji način ne uništava okoliš, nego da to rade odrasle osobe. No, s obzirom da se uz djecu povezuje nada u bolji svijet, djecu od malih nogu treba učiti o ekologiji, zaštiti okoliša i održivom razvoju kako bi se neke navike usadile u njihovo ponašanje od najranije dobi. Danas su priroda i svijet sami po sebi ugroženi i svakodnevno se pojavljuju neke nove ekološke katastrofe, stoga djecu treba pripremiti za život i osposobiti za sve situacije kako bi razumjeli kakav utjecaj oni imaju u svijetu te kako mu mogu pozitivno (i negativno) pridonijeti.

Odgoj o okolišu u osnovnoj školi je primarno odgoj o shvaćanju prirode, a tek sekundarno predstavlja sučeljavanje s ekološkim problemima, odnosno odgoj o tzv. ekološkom ponašanju.

Razumijevanje prirode je dvoznačno, pa tako podrazumijeva razumijevanje odnosa, uzroka i posljedica, utjecaja i međusobnih ovisnosti itd., pod čime se ubraja znanje o prirodi – ne kao osnovni cilj, nego kao znanje potrebno za razumijevanje, a također u razumijevanje prirode ulazi i ponašanje koje počiva na sudoživljavanju i suosjećanju. Ovdje se radi o pokušaju stvaranja pozitivnog odnosa prema onim životinjama i biljkama koje dijete ne smatra već samo od sebe dragima i koje štiti, dakle, dijete se uči zaštitnički odnositi i prema životinjama kojih se gnuša, boji ili prema kojima je ravnodušno (Scholz, 1996: 334).

Cilj obrazovanja za održivi razvoj je osposobiti današnje učenike za vrijeme koje dolazi, vrijeme u kojem će oni biti dio radno aktivnog stanovništva i u kojem će donositi odgovorne i dalekosežne odluke. To buduće vrijeme može biti vrlo različito od sadašnjice i danas se teško može predvidjeti koja će to konkretna znanja i vještine biti nužni jer se potrebe svijeta rada mogu više puta temeljito izmijeniti tijekom budućeg života učenika. Djecu se treba pripremiti i naučiti da sami uče i budu za to otvoreni i spremni učiti cijeli život (Vrbanec, Garašić, Pašalić, 2011:22).

Slika 2: Prilike koje održivi razvoj pruža obrazovanju

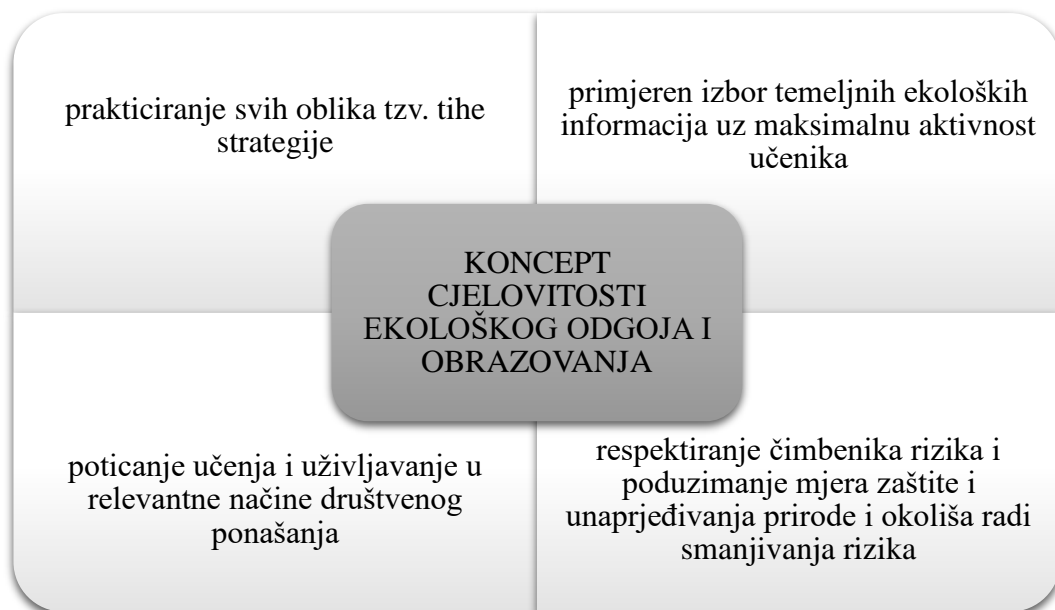

Izvor: Devernay, B., Garašić, D., Vučić, V. (2001) *Odgoj i obrazovanje za okoliš i održivi razvoj*. Zagreb: Itg d.o.o., str. 67.

Vrbanec, Garašić, Pašalić (2011) spominju kako su teme obrazovanja za održivi razvoj sljedeće: ublažavanje siromaštva, osiguravanje mira, etičnost, odgovornost na lokalnom i globalnom planu, demokracija, pravda, sigurnost, ljudska prava, zdravlje, jednakost spolova, kulturna baština, ruralni i urbani razvoj, održiva proizvodnja i potrošnja, korporacijska odgovornost, zaštita okoliša i prirode, upravljanje prirodnim resursima, biološka i krajobrazna raznolikost. Postojeće nastavne programe svih razina formalnog obrazovanja nužno je prilagoditi tako da u većoj mjeri uključuju načela i vrijednosti održivosti i interdisciplinarnog prožimanja njegovih triju sastavnica. Obrazovanje za održivi razvoj treba se provoditi na tri razine:

- a. formalnim obrazovanjem u nastavnim institucijama,
- b. izvan uobičajenih obrazovnih ustanova, primjerice, aktivnostima nevladinih organizacija (neformalno obrazovanje) te
- c. putem medija (novine, televizija, radio, internet) da bi obrazovanje za održivi razvitak bilo sastavni dio svakodnevnog života.

Slika 3: Koncept cjelovitosti ekološkog odgoja i obrazovanja

Izvor: Pavičić, V. (1993) Uloga prirodoslovno-ekološkog odgoja i obrazovanja u razvoju gospodarstva i zaštite okoliša. Soc. ekol. Zagreb, Vol. 2, No. 2, str. 253.

Održivu zajednicu odlikuje više gledišta: osjećaj građanske dužnosti, politička jednakost, solidarnost, povjerenje i tolerancija, stoga su od osobite važnosti ekološke spoznaje stečene u inicijalnom obrazovanju djeteta. S obzirom da kritično osjetilno razdoblje, u kojem se dijete predškolske dobi nalazi, osigurava najučinkovitije učenje, poželjno je da svaki odgajatelj u cilju razvoja ekološke svijesti i ekološkog stila života djece, uvodi i primjenjuje ekološke programe

utemeljene na vrijednostima održive zajednice. Ekološki orijentirani programi utječu na oblikovanje ekoloških stilova kod djece, stoga ekološka problematika zauzima bitno mjesto u predškolskom odgoju (Lipovac, 2017:138).

Djeca od malih nogu upijaju svijet oko sebe i uče, stoga ih od najranije dobi treba educirati i omogućiti im usvajanje znanja o ekologiji i ekološkoj svijesti kroz razne obrazovne programe. Na tome trebaju raditi i roditelji i odgojitelji/učitelji te kod djece njegovati ljubav prema prirodi, okolišu i humanističkim vrijednostima. Ekološke spoznaje do kojih dijete dolazi u najranijoj dobi u velikoj mjeri će ga oblikovati u ekološki svjesnog mladog čovjeka orijentiranog na održivi razvoj.

Slika 4: Temeljna načela odgoja i obrazovanja za okoliš

Izvor: Izrada autora prema Devernay, B., Garašić, D., Vučić, V. (2001) Odgoj i obrazovanje za okoliš i održivi razvoj. Zagreb: Itg d.o.o., str. 75.

6.3. Integriranje odgoja i obrazovanja za okoliš i održivi razvoj u odgojno-obrazovni proces

Svaki nastavnik, bez obzira na to koliko su nastavni sadržaji koje obrađuje vezani uz temu okoliša i održivog razvoja, može primjenjivati različite metode rada, a prepoznavanje i korištenje programskih mogućnosti svakog nastavnog predmeta, uz međusobni dogovor nastavnika i učenika, omogućuje odgoj i obrazovanje za okoliš na odgovarajućim sadržajima i primjerima koji su aktualni, zanimljivi i bliski učeničkom iskustvu. Devernay, Garačić i Vučić (2001) govore o sljedećim načinima integracije odgoja i obrazovanja za okoliš i održivi razvoj u odgojno-obrazovni proces:

- a. dani bez školskog zvona – jedan ili više radnih dana mogu se organizirati na način da se nastava posvećuje određenoj temi, što daje mogućnost da se tema obradi na drugačiji način. Sadržaj teme može biti izvorni, a takav oblik nastave omogućuje veću individualizaciju i diferencijaciju procesa i primjenu praktičnog i istraživačkog pristupa, a također se ostvaruje i aktualnost i osjećaj zajedništva,
- b. tribine, parlaonice, okrugli stolovi – ovakvi se oblici organiziraju kao mogućnost slobodnog razgovora i rasprave o aktualnim i zanimljivim temama, a uvažavanje učeničkih prijedloga pri izboru njima namijenjenih tema i predavača, garancija su odaziva. Ovakva okupljanja mogu biti iznimno uspješna i korisna ako se osmisli način djelatnog uključivanja učenika, nastavnika i roditelja uz poticajno ozračje, koje će ohrabriti otvoreno izražavanje misli i stajališta,
- c. komunikacijski panoi i sandučići – takav oblik komunikacije uključuje slobodno izražavanje učeničkih prijedloga, primjedaba, žalbi i mišljenja, a odabrani se prilozi mogu izložiti na pano, zajedno s odgovorima. Ovakav je oblik komunikacije potrebno povezati s parlaonicama i okruglim stolovima, temama koje mogu proizići iz anonimnih učeničkih poruka,
- d. poučavanje vršnjaka/učenici aktivisti – teme su najčešće s područja prevencije ovisnosti i promicanja odgovornog spolnog ponašanja, a poduka vršnjaka temelji se na činjenici da je u adolescentskoj dobi utjecaj vršnjaka iznimno važan i jak.

6.4. Temeljna načela škole u odgoju i obrazovanju za okoliš i održivi razvoj

Učinkovit odgoj i obrazovanje zahvaćaju sve segmente života i djelovanja škole i odgojno-obrazovne ustanove i zato zahtijeva opredjeljenje svih onih koji u njoj i s njom žive. Devernay, Garačić i Vučić (2001) navode sljedeća temeljna načela škole u ekološkom odgoju i održivom razvoju:

- a. opredjeljenje škole – cilj očuvanja i zaštite okoliša te usvajanje pozitivnog odnosa spram okoliša kao jedne od temeljnih odgojnih i životnih vrednota, zahtijeva opredjeljenje cijele škole i svih njenih djelatnika, a za ostvarivanje tog zajedničkog cilja potrebno je izraditi program djelovanja mjera koji će obuhvatiti sve segmente života škole,
- b. upravljanje školom – potpuno uklopiti prihvaćena opredjeljenja, programe zaštite okoliša te dosadašnja iskustva u svaku aktivnost, kao jedan od osnovnih elemenata upravljanja školom,
- c. odgojno-obrazovni rad – usmjeriti se na potrebe učenika i drugih sudionika odgojno-obrazovnog procesa i na usvajanje vrednota, njegovati vizionarski, problemski, interdisciplinarni, istraživački, sudionički i djelatni pristup i primjenjivati odgovarajuće metode i organizacijske oblike rada te iskustveno učenje na neposrednim primjerima vlastitog okruženja,
- d. kontinuirano istraživanje mogućnosti napredovanja – sustavno i akcijski pratiti i dalje unapređivati ostvarivanje odgoja i obrazovanja za okoliš i prihvaćenih načela, uzimajući u obzir tehnički i gospodarski razvoj, znanstvene spoznaje, potrebe učenika i očekivanja zajednice te biti otvoren za promjene,
- e. stručno usavršavanje – obrazovati i motivirati sve zaposlene da u svoje aktivnosti uključe brigu o okolišu i prema njemu se odgovorno odnose,
- f. prethodna procjena – planirati aktivnosti na temelju procjene stanja, tj. uočenih problema, zanimljivih i poticajnih tema te procijeniti utjecaj na okoliš svake aktivnosti ili projekta prije početka izvođenja,
- g. aktivnosti – razvijati i provoditi aktivnosti brinući o efikasnijoj potrošnji energije i vode, smanjivanju nepovoljnih utjecaja na okoliš, smanjenju, izbjegavanju te sigurnom i odgovornom odlaganju otpada, zaštiti prirode i krajobraza te o kontinuiranom informiranju u školi i lokalnoj zajednici,
- h. umrežavanje – otvoriti se i povezati s drugim odgojno-obrazovnim ustanovama te surađivati na zajedničkim projektima,

- i. povezivanje s potencijalnim partnerima – povezati se sa svim relevantnim partnerima (jedinice lokalne uprave i samouprave, tvrtke koje se bave zaštitom okoliša, znanstvene ustanove, komunalna poduzeća, gospodarske tvrtke, nevladine organizacije, sredstva javnog priopćavanja, crkva, roditelji učenika i dr.) u ostvarivanju zacrtanih programa,
- j. poticanje suradnika, partnera i dobavljača – na primjenu navedenih načela, ohrabrivati i gdje god je moguće pridonositi njihovoj boljoj provedbi tako da postanu usklađenima s onima koja vrijede u školi.

6.5. Uloga odgojitelja/učitelja u ekološkom obrazovanju

Učitelji i odgojitelji imaju mogućnost oblikovati generacije učenika o pravilnom očuvanju okoliša i stoga imaju značajnu ulogu u društvu. Oni trebaju pružiti dovoljno znanstvene mudrosti svojim učenicima i osnažiti ih za pristup pitanjima zaštite okoliša i educirati ih o održivom razvoju sa sentimentalnog i znanstvenog stajališta.

„Zdravlje“ planete Zemlje s vremenom se narušava i vrlo je važno da djeca od najranije dobi budu ekološki osviješteni građani, a pri tome učitelji i odgajatelji imaju vrlo važnu, pa možda i presudnu ulogu. Učitelji i odgajatelji zbog toga trebaju biti spremni i educirani kako bi njihovo prenošenje znanja bilo što učinkovitije.

Vrbanec, Garašić, Pašalić (2011) govore o sljedećim kompetencijama koje odgojitelji i učitelji trebaju razviti u svrhu ekološkog odgoja djece:

- a. poznavanje tematike – razumijevanje širine i kompleksnosti koncepta održivog razvoja, prepoznavanje tema održivog razvoja, poznavanje primjera iz života, poznavanje kompetencija koje obrazovanje za održivi razvoj treba razviti kod učenika te poznavati osnove znanosti/znanstvenih objašnjenja i načela,
- b. empatija – sposobnost razumijevanja osjećaja drugih, uživljanje u tuđe osjećaje s ciljem postizanja obostrana pozitivnog osobnog stava,
- c. spremnost na suradnju i timski rad – pozitivan odnos prema suradnicima i radu, sposobnost slušanja suradnika, spremnost na dogovor i držanje dogovora te prihvaćanje novih ideja i mišljenja i interdisciplinarni pristup,
- d. kreativnost – pronalaženje novih ideja, spoznaja, rješenja, metoda u sasvim novim, neuobičajenim, nemogućim uvjetima i nepredvidivim situacijama,
- e. motiviranost – posjedovanje vizije, opredjeljenja i entuzijazma, primjenjivanje redovite refleksije te spremnost na stručno usavršavanje i profesionalni razvoj,

- f. organizacijske vještine – vještina planiranja, sposobnost poticanja, organiziranja i vođenja učenika, sposobnost sistemskog razmišljanja (sagledavanja globalne slike i najvažnijih elemenata te vrednovanje).

7. ŠTO JE GIF?

GIF (eng. *GraphicInterchange Format*) je 8-bitni bitmap grafički format kojega je razvila i prvi puta predstavila tvrtka CompuServe 1987. godine. GIF se originalno zvao 87a, a bio je nadomjestak ranijem formatu RLE koji se koristi za preuzimanje fotografija.

1989. godine nastaje poboljšana verzija GIF-a 89a. Takva inačica je danas poznata kao animirani GIF, odnosno slika napravljena od više okvira koji daju dojam kretanja lika.

GIF koristi paletu od maksimalno 256 boja. Prenošenjem računalnog zapisa u GIF drastično se smanjuje broj nijansi kojima se interpretira sadržaj. Zato vidimo stepeničaste prijelaze kod pretapanja boja i gubitka finijih detalja, ponekad i jakog kontrasta. Ovi nedostaci se smanjuju postupkom dithering-a (primjenom raspoložive palete boja i različitih algoritama postižu se efekti bliži izvornoj slici).¹

7.1. GIFanimacija

GIF format može animirati. Tada se dobiva privid pokretne slike koja je predviđena za vrlo jednostavne pokrete. Animacija se postiže tako da su u jednom polju pohranjeni svi okviri (eng. frames) od kojih se sastoji animacija, npr. nekoliko različitih okvira koji su povezani zajedno daju dojam animacije.² Ovakav trend *brzoga čitanja* se nameće sve češće, a ljudi ga smatraju zabavnim i praktičnim.

Danas GIF formati imaju značajnu ulogu i vrlo su popularni na internetu, posebice na društvenim mrežama, jer pomoću njih korisnici društvenih mreža pričaju priče i daju obavijesti te izražavaju emocije koje bi pokazali u kontaktu s drugim osobama uživo. GIF animacije gotovo u potpunosti su najpopularniji način izražavanja mišljenja i emocija na društvenim mrežama, jer nude prikladne, brze i tihe načine za izražavanje te su savršena kombinacija slike i videa koji vrlo realno pokazuju emocije i privlače pozornost drugih.

---

¹GIF. <https://hr.wikipedia.org/wiki/GIF>

²Kompresija slike. <http://www.am.unze.ba/pzi/2010/BarucijaLejla/gif.html>

Djeca su gotovo u potpunosti savladala korištenje GIF animacija na društvenim mrežama i sami ih stvaraju iz omiljenih serija, filmova, YouTube i glazbenih videa, sportskih događaja i brojnih drugih stvarnih događanja. GIF animacije danas su esencijalan dio digitalnog svijeta, posebno kod mlađe populacije, koje ga koriste vrlo često za izražavanje najrazličitijih emocija. GIF-ovi omogućavaju brzo izražavanje emocija kada se to ne može jednostavnije izreći i prikazati riječima, a u usporedbi sa tekstom i slikama, GIF-ovi sadržavaju i izražavaju puno više emocija i informacija, što je jedinstvena prednost GIF animacija. GIF animacijom može se izraziti radost, tuga, iznenađenje i brojne druge emocije, a prikladan GIF vrlo se lako može pronaći upisivanjem u tražilicu bilo koje riječi koja opisuje trenutne osjećaje osobe koja se želi izraziti GIF-om.

7.2. Stop-animacija

Stop-animacija ili kadar-po-kadar (engl. Frame-by-frame, stop-motion) je 2D ili 3D tehnika animacije koja daje privid kretanja bilo kakvog neživog predmeta.³ Između svakog snimljenog okvira predmet se malo po malo pomiče. Kada vidimo niz okvira prikazanih kao cjelinu, vidimo iluziju pokreta neživog predmeta.

Tzv. „stop animacija“ jedna je od prvih animacijskih tehnika koja se koristila za izradu specijalnih efekata u filmovima. Stop animacija omogućuje stvaranje privida kretanja stvari koje su inače nepokretne i to tako što se pomoću kamere koja može snimati kadar po kadar snima željena scena, a zatim se objekt koji treba animirati samo malo pomakne nakon čega se snima sljedeća slika i tako redom (Škole.hr, 2015).

Film „The Humpty Dumpty Circus“ iz 1898. godine i „Fun in a Bakery Shop“ iz 1902. godine su prvi primjeri korištenja stop animacije u filmovima i tehnikama. Godine 1907. izašao je tada vrlo popularan film pod nazivom „The Haunted Hotel“, a 1912. godine „Modelling Extraordinary“, koji su također među prvim poznatijim filmovima koji su koristili stop animaciju. Već 1916. godine, prva žena animator, Helena Smith Dayton, počela je eksperimentirati sa stop animacijom i snimila je svoj prvi film „Romeo i Julija“ koji je kasnije postao vrlo popularan upravo zbog korištenja navedene tehnike (Stop Motion Central, 2018).

8. RADIONICA - KRATKOMETRAŽNI ANIMIRANI FILM (GIF) I EKOLOŠKI ODGOJ

Radionica se provodi u drugom razredu Osnovne škole Ivana Gorana Kovačića u Slavenskom Brodu. Tijekom dva školska sata dvadeset učenika je podijeljeno u pet skupina i svatko ima dodijeljenu ulogu u stvaranju filma.

1. ANIMIRANI FILM

Razgovaram s učenicima. „Jeste li čuli za animirani film? Gledate li ih? Koji animirani film vam je najdraži? Je li animirani film samo crtani film? Animirani film je zajednički naziv za brojne vrste filmova - crtane, lutkarske, kolažne, računalne - koji nastaju uzastopnim snimanjem pojedinačnih sličica (tehnika snimanja sličicu po sličicu), a koje kasnije bivaju oživljene tehnikom filmske projekcije “Pokrećem video“.

Crtani film

Učenici gledaju primjer nastajanja crtanog filma „How to make a flipbook“ isječak iz crtanog filma „Profesor Baltazar – Čudotvorni kolač“

Primjeri crtanih filmova:

1. „How to make a flipbook“: <https://www.youtube.com/watch?v=Un-BdBSOGKY>⁴
2. „Profesor Baltazar – Čudotvorni kolač“:
https://www.youtube.com/watch?v=hKpnTj_Gwhw⁵

„Animatori ovakav oblik animiranog filma stvaraju tako da naprave niz crteža olovkom koji se zatim kopiraju na prozirne folije i bojaju. Svaku foliju stavljaju na određenu pozadinu i snimaju sličicu po sličicu.“

Računalni film

„U moderno vrijeme se najčešće koristi računalna animacija. Ona se digitalno kreira na računalu. Pomoću računalnih programa se stvaraju modeli koji se bojaju i animiraju u virtualnom okruženju. Modeli se na računalu postavljaju u ključne pozicije, a računalo izrađuje sve druge pozicije.“

---

⁴How to make a flipbook. <https://www.youtube.com/watch?v=Un-BdBSOGKY>

⁵Profesor Baltazar – Čudotvorni kolač. https://www.youtube.com/watch?v=hKpnTj_Gwhw

Primjer računalnog filma:

1. „Ice Age: Collision Course“: <https://www.youtube.com/watch?v=Ohq6NmKMja8>⁶

Lutkarski film

„Kod lutkarskog animiranog filma se lutke, modeli, makete, trodimenzionalni predmeti animiraju snimanjem pokreta sličicu po sličicu. Takva tehnika se još naziva i stop animacija. Stop animacija omogućuje stvaranje privida kretanja stvari koje su nepokretne, nežive. Fotografira se sličicu po sličicu, a između svakoga kadra svaki predmet koji se animira svaki put malo pomičemo. Upravo ovom tehnikom ćemo se baviti na današnjoj radionici.“

Primjer stop-animacije:

1. „Stop-animacija“: <https://www.youtube.com/watch?v=vUC58IvB5gE7>⁷
2. „Candy – Shortstop motion film“: <https://www.youtube.com/watch?v=3DFzjP6PbnU8>⁸

2. GIF

„Koliko vas ima vlastiti mobitel? Dopisujete li se s prijateljima? Koristite li određene sličice ili naljepnice kako biste pokazali kako se osjećate? Zna li što je to GIF? Danas će vaš zadatak biti osmisliti jedan GIF kojega ćemo napraviti putem stop-animacije. Tema današnje radionice je ekologija, tj. briga o okolišu.“ Svakoj skupini dajem jedan bijeli papir na kojega će napisati ideje (scenarij) za film.

3. EKOLOŠKI ODGOJ

U učionicu donosim različite materijale (staklenke, staklene boce, papir, baterije, plastične boce, tkaninu) koje će učenici, ako žele, moći iskoristiti za potrebe snimanja filma.

„Koristite li ovakve stvari u vašem domu? Kada vam više ne trebaju, što radite s njima? Bacate li sve u smeće? Koja je razlika između smeća i otpada? Zna li reciklirati? Što imate ugrađeno na slavinama u školi? Kako vi čuvate okoliš? Recikliraju li vaši roditelji? Pomažete li svojim roditeljima u tome?“ Govorim o različitim vrstama zagađenja okoliša i prikazujem kratak video koji govori o tome kako svatko od nas može pridonijeti u očuvanju okoliša.

Primjer animiranog filma: „Save our world“:

https://www.youtube.com/watch?v=bn8R_XqjjI0⁹

---

⁶Ice Age: Collision Course. <https://www.youtube.com/watch?v=Ohq6NmKMja8>

⁷Stop-animacija. <https://www.youtube.com/watch?v=vUC58IvB5gE7>

⁸Candy – Shortstop motion film. <https://www.youtube.com/watch?v=3DFzjP6PbnU8>

⁹Save our world. https://www.youtube.com/watch?v=bn8R_XqjjI0

ZADATAK:

Svakom učeniku u skupini dodjeljujem zadatak za koji je zadužen (namještanje rekvizita, rasvjetu, izradu rekvizita, fotografiranje,...). Svakoj skupini objašnjavam zadatak: trebaju osmisliti kratak film s ekološkom porukom koji će snimiti tehnikom stop-animacije i napraviti GIF putem aplikacije „Gif ME!“. Svaki GIF smije sadržavati do 50 fotografija. Kada na papir napišu sadržaj i osmisle svaki okvir filma, uzimaju predložene materijale (prema potrebi) i fotografiraju. Kada svaka skupina fotografira što je osmislila, pokazujem kako se fotografije povezuju u GIF. Konačni proizvod je pet različitih GIF-ova na temu iz ekologije, tj. ekološkog odgoja.

8.1. Produkt radionice

Nakon održane radionice učenici su napravili pet različitih GIF-ova na temu iz ekologije pod nazivima:

1. Čuvajmo naše vode
2. Više cvijeća, manje smeća
3. Otpad nije smeće
4. Stroj koji jede plastiku
5. Rafinerija

Kod prvog audiovizualnog primjera („How to make a flipbook“) učenici su uočili i komentirali kako je potrebno puno vremena i truda da bi se prikazao samo jedan pokret u crtanim filmu (napomenula sam kako je za jednu sekundu filma potrebno nacrtati 24 crteža).

Kroz sljedeće primjere učenici su došli do spoznaje da animirani film nije samo crtani film te da animirani filmovi nisu namijenjeni samo djeci nego i odraslima.

Neki učenici su rekli kako se u slobodno vrijeme bave snimanjem filmova, ali da se do sada nisu susreli sa stop-animacijom. Većina učenika vjerovala je da se trodimenzionalna tijela pokreću „nevidljivim koncima poput lutaka u kazalištu“, a ne da se fotografira sličicu po sličicu i predmet pomiče između svakoga kadra. Učenici su vrlo brzo shvatili kako se zapravo dobiva privid kretanja neživoga predmeta. Najveći nedostatak bio je manjak mobitela i vremena. Budući da su učenici na radionici izjavili da svi posjeduju vlastite mobitele koji imaju kameru i mogućnost pristupa internetu, bilo bi ekonomičnije da je svaka skupina imala jedan mobitel. Tako bi učenici više vremena iskoristiti za pisanje scenarija, izrađivanje modela (ne bi čekali da mobitel dođe do njihove skupine). Najviše vremena za realizaciju GIF-a je trebalo skupini koja je odabrala crtačku tehniku („Više cvijeća, manje smeća“) stoga se taj GIF sastoji od

najmanje kadrova. Učenici su pokazali koliko su kreativni i maštoviti (koristili su se sa svim ponuđenim materijalima i izrađivali vlastite), ali i svjesni ekološkog onečišćenja njihove okoline („Refinerija“). Aktualni problem u Slavonskome Brodu je onečišćenje zraka zbog otpadnih plinova iz rafinerije u Bosanskome Brodu, ali i izljev nafte. Budući da su i sami učenici tijekom 2018. godine bili izloženi ekološkim incidentima, nije im bilo teško uživiti se u određenu temu očuvanja okoliša. Spomenuli su kako u svojim domovima odvajaju plastiku, papir i staklo u posebne spremnike, ali da postoje i kontejneri za odjeću. U razredu imaju posebnu kutiju u koju odlažu papir koji im više nije potreban, a u toaletu „Vodne agente“ – uređaje koji mjere potrošnju pitke vode. Spontano su komentirali kako sve što bacimo u „kantu za smeće“ nije zapravo smeće nego otpad – nešto što možemo preraditi, reciklirati („Stroj koji jede plastiku“, „Otpad nije smeće“). Kada sam spomenula svjetlosno onečišćenje i onečišćenje bukom, učenici su ostali zatečeni i rekli kako nisu o tome do sada razmišljali. Milijuni svjetala u naseljenim mjestima „izbrisali“ su zvijezde s našeg neba, a buka je svakodnevno prisutna i u zatvorenim i u otvorenim prostorima. Takvi problemi negativno utječu na ljude, ali i na životinje. Učenici su dali prijedloge kako oni mogu doprinijeti kod smanjenja onečišćenja takvih vrsta (ne koristiti svjetlo tijekom dana i u prostorijama koje se trenutno ne koriste, razgovarati s roditeljima o kupnji štednih žarulja, češće koristiti bicikl kao prijevozno sredstvo, slušati glazbu glasno toliko da ju čuje samo osoba koja pušta glazbu,...). Premda su već znali nekoliko boja recikliranja u Republici Hrvatskoj, upoznali su i neke nove. Također, došli smo do zaključka da poruke koje šaljemo putem filma nisu *didaktičko smeće*, tj. dopiru do velikih masa pri čemu ne zagađuju okoliš.

ZAKLJUČAK

Djeca kojoj će predavati buduće generacije učitelja rođena su u doba virtualne stvarnosti. Za njih je tehnologija nešto s čim odrastaju. Ne trebaju ulagati poseban napor kako bi svladali nove *pametne* naprave jer od najranije dobi imaju pristup internetu, mobitelima, tabletima, televiziji. Stoga nove generacije djece traže nove pristupe i metode poučavanja.

Iz radionice s učenicima drugoga razreda vidljivo je da djeci ne nedostaje kreativnosti i sposobnosti za rad na nastavi. Najavom teme radionice, učenici su bili vidno oduševljeni spoznajom da će smjeti koristiti mobitel, baviti se animacijom i naučiti raditi u aplikaciji. Već je to bila dovoljna motivacija za rad. Naučili su kako nastaje stop-animacija, vrste animiranoga filma, kako nastaju druge vrste animiranoga filma, koristiti aplikaciju „GifMe!“ i napraviti vlastiti GIF, vrste ekološkog onečišćenja, kako reciklirati, te kao oni mogu pridonijeti smanjenju ekološkog onečišćenja.

Medijska kultura se ne bi trebala zadržavati samo na recepciji filmskoga djela, a ekološki odgoj se ne bi trebao provoditi samo u određenim temama iz nekih predmeta. Dječje filmsko stvaralaštvo jedno je od najproduktivnijih u hrvatskoj kinematografiji. Na taj način se mogu obraditi mnoge teme koje uključuju i ekološku dimenziju.

Dvadeset prvo stoljeće proglašeno je stoljećem znanja. Razvoj društva pred nas postavlja nove kriterije i zahtjeve pri odabiru konkurentnih i kvalitetnih zaposlenika.

Kako bi ovaj pothvat bio moguć, važno je naglasiti i potrebu za kompetentnim odgojno-obrazovnim djelatnicima koji će uspješno prenositi potrebna znanja na učenike i postupno razvijati svijest o očuvanju okoliša. Učitelji su prema svome pozivu graditelji društva znanja i zato moramo prihvatiti cjeloživotno obrazovanje kao sastavni dio toga poziva.

LITERATURA

1. Devernay, B., Garašić, D., Vučić, V. (2001.) *Odgoj i obrazovanje za okoliš i održivi razvoj*. Zagreb: Itg d.o.o.
2. De Zan, I. (1993.) *Ekološki odgoj u Republici Hrvatskoj*. Soc.ekol.Zagreb, Vol.2, No 2., str. 268-278.
3. Dovniković-Bodro, B. (1996.) *Škola crtanog filma*. Zagreb: Prosvjeta.
4. Herceg, N. (2013.) *Okoliš i održivi razvoj*. Zagreb: Synopsis.
5. Jukić, R. (2011.) *Ekološko pitanje kao odgojno-obrazovna potreba*. *Socijalna ekologija: časopis za ekološku misao i sociološka istraživanja okoline*, Vol.20 No.3, str. 267-286.
6. Lipovac, V. et.al. (2017.) *Pristup razvitku ekološke svijesti djece u predškolskom kurikulumu*. Soc.ekol.Zagreb, Vol.6, No. 3.
7. Majcen V. (2001.) *Obrazovni film*. Zagreb: Hrvatski državni arhiv.
8. Mikić, K. (2001.) *Film u nastavi medijske kulture*. Zagreb: Educa.
9. Pavičić, V. (1993.) *Uloga prirodoslovno-ekološkog odgoja i obrazovanja u razvoju gospodarstva i zaštite okoliša*. Soc. ekol. Zagreb, Vol. 2, No. 2.
10. Scholz, G. (1996.) *Ekološko obrazovanje djece u osnovnoj školi*. Soc.ekol.Zagreb, Vol. 5, No 3.
11. Težak, S. (2002.) *Metodika nastave filma na općeobrazovnoj razini*. Zagreb: Školska knjiga.
12. Tufekčić, N. (2012.) *Ekopedagoške kompetencije odgajatelja: preduvjet za ekopedagoški odgoj i obrazovanje djece i mladih*. *Metodički obzori*, Vol. 16, No. 7.

Mrežni izvori:

1. Agencija za odgoj i obrazovanje (2011.) *Obrazovanje za održivi razvoj. Priručnik za osnovne i srednje škole.*
2. Bjedov, V., (2006.) *Život i škola. Metodički pristupi filmu u nastavi hrvatskoga jezika nižih razreda osnovne škole.* 15-16, str. 123-131. Pribavljeno 12. 2. 2018. sa https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=39469
3. Blažević, N. (14. studenog 2012.) *Nova prisutnost. Djeca i mediji – odgoj na „televizijski“ način.* Pribavljeno 11. 9. 2018. sa: https://hrcak.srce.hr/search/?show=results&stype=1&c%5B0%5D=article_search&t%5B0%5D=nensi+bla%C5%BEevi%C4%87
4. Drljača, M. (2012) *Koncept održivog razvoja i sustava upravljanja*, URL: https://bib.irb.hr/datoteka/580157.Koncept_odrivog_razvoja_i_sustav_upravljanja.pdf
5. Erjavec, K., Zgrabljic Rotar, N. (2000.) *Odgoj za medije u školama u svijetu. Hrvatski model medijskog odgoja.* Medijska istraživanja. 6, 1, str. 89-107. Pribavljeno 11. 9. 2018. sa: <http://hrcak.srce.hr/file/36849>
6. *GIF.* Pribavljeno 8. 1. 2019., sa <https://hr.wikipedia.org/wiki/GIF>
7. *Kompresija slike.* Pribavljeno 8. 1. 2019., sa <http://www.am.unze.ba/pzi/2010/BarucijaLejla/gif.html>
8. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa (2006.) *Nastavni plan i program za osnovnu školu.* Zagreb: GIPA.
9. *Stop-animacija.* Pribavljeno 8. 1. 2019., sa <https://www.ikitmovie.com/what-is-stop-motion/>
10. *YouTube. Stop-animacija.* Pribavljeno 8. 1. 2019., sa <https://www.youtube.com/watch?v=vUC58IvB5gE>
11. *YouTube. Candy - Short Stop Motion Film.* Pribavljeno 8. 1. 2019., sa <https://www.youtube.com/watch?v=3DFzjP6PbnU>
12. *Hrvatska enciklopedija. Lutkarski film.* Pribavljeno 8. 1. 2019., sa <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=37629>
13. *YouTube. Save Our World.* Pribavljeno 8. 1. 2019., sa https://www.youtube.com/watch?v=bn8R_XqjiI0
14. *Portal za škole. Animirani film.* Pribavljeno 20. 1. 2019., sa http://www.skole.hr/dobro-je-znati/osnovnoskolci?news_id=3740
15. *Stop Motion Centar.* Pribavljeno 20. 1. 2019., sa <https://www.stopmotioncentral.com/a-brief-history-of-stop-motion-animation/>

PRILOZI

Prilog 1

Prilog 2

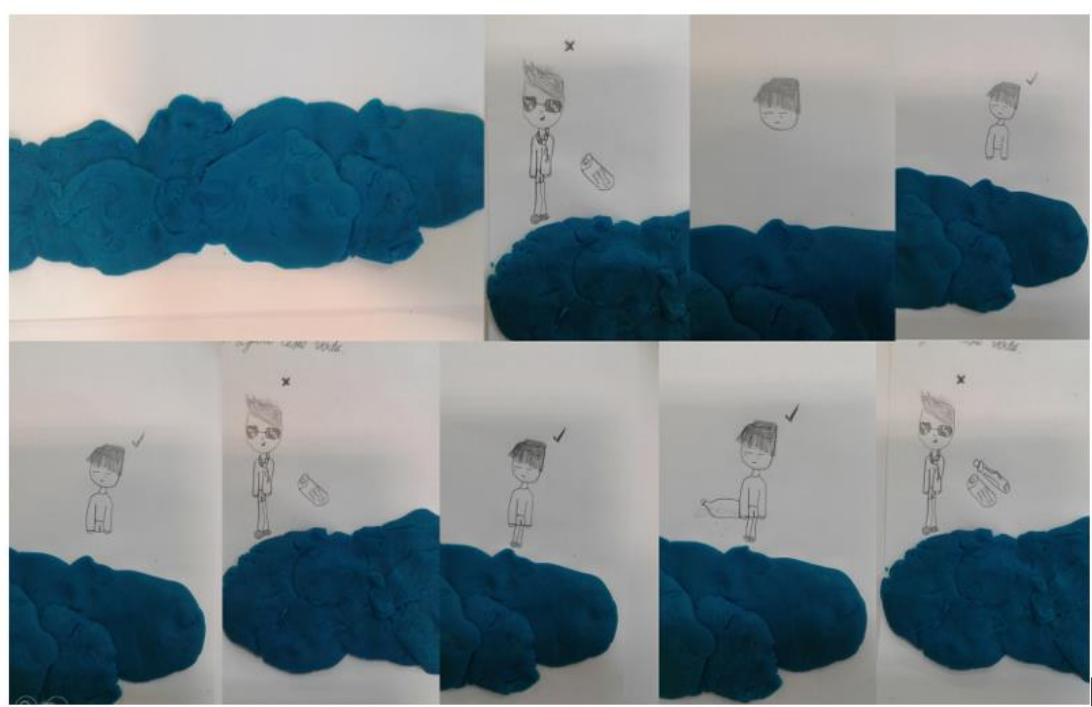

Prilog 3

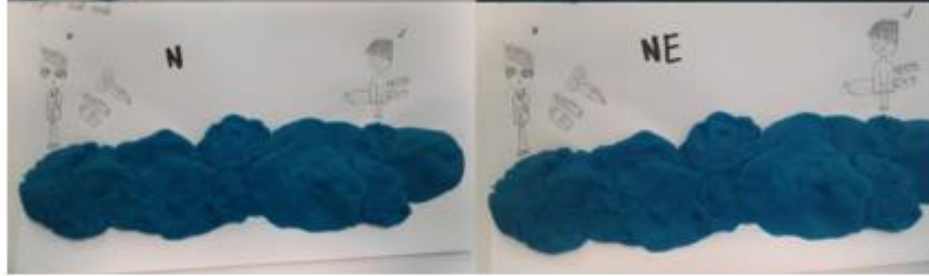

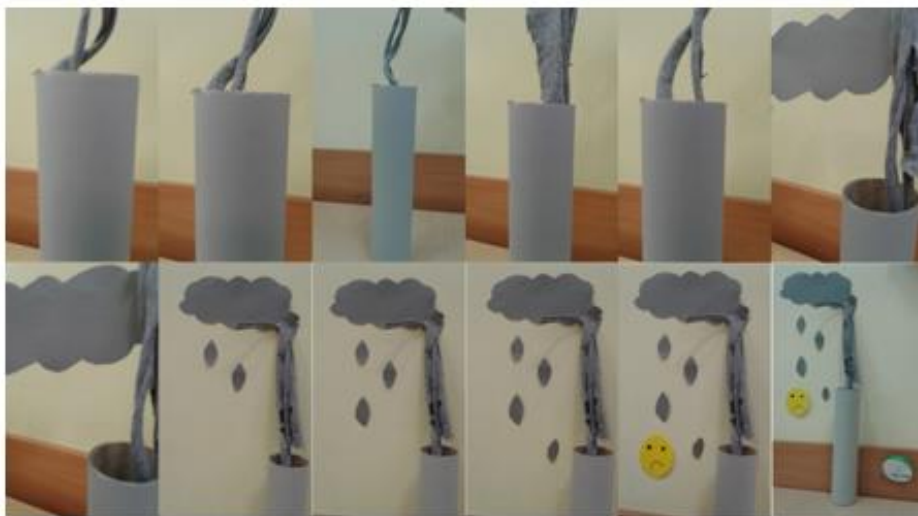
Prilog 4

Prilog 5

NE ZAGGA

DUJTE

OKOLIS